

Jó Reggelt... Európa!

Európai-Ázsiai kulturális konferencia Hanoiban

Titokban kicsit megkönnyebbültem, amikor Ferihegyen a több napja tartó sztrájk teljes zűrzavarában reggel fél hét tájban megszólalt a hangosbemondó és közölte, déli egy óráig nincs utasfelvétel. Mentem hát sorba állni másfél órát, hogy igazolást kapjak a jegy árának visszatérítése ügyében. (Emígy is spórolni kívánva a jegyemet fizető Európai Uniónak.) Arra gondoltam, nagy megtiszteltetés, hogy az EU Oktatási és Kulturális Főigazgatósága engem kért fel, hogy az unió előadó-művészetét képviselve vegyek részt azon a Hanoiban megrendezendő konferencián, mely a két világrész kulturális együttműködését van hivatva felpozícionálni, mégis jobb lenne, ha itthon maradhatnék. Csendben kérdezgettem magam: vajon december közepén mi keresni valóm van egy szörnyű háborúk sújtotta szegény ázsiai országban? Amúgy sem vagyok mindig biztos abban, hogy az efféle konferenciák bármit is lendíthetnének egy-egy adott ügyön. A jegy-visszaváltásról szóló papírra épp stemplit készült nyomni a kisasszony, amikor bemondták, mégis mehetünk. Elcsigázott, de céltudatos elszántsággal álltam be az újabb sorokba, hogy aztán némi késéssel Moszkvába repülve éri az első igazi meglepetés. Az egzotikus eleganciával öltöztetett légiutas-kísérők a vietnámi légitársaság vadonatúj

Boeing gépén igazi ázsiai kényelmet és vendégszeretetet varázsoltak nekünk. Így is tizenkét órai utazás után kifacsarva érkeztem meg Hanoiba, ahol a következő meglepetés ért. Repterüket nemhogy Budapest, de Párizs vagy Chicago is megirigyelhetné. Aztán ettől kezdve jöttek az újabb és újabb meglepetések, és persze én gyorsan elszégyelltem magam. Lám már megint hagytam, hogy előítéletek tompítsák természetes érdeklődésemet!

A francia gyarmati időkben száz éve épített Metropole szálló XXI. századi technikai szolgáltatásokkal gazdagítva, gyönyörűen felújítva fogadott bennünket, legalább harminc féle náció fiait, lányait. A szálloda hatalmas udvarán lévő palmafákra már szerelték a karácsonyi girlandokat, a 25 fokos langymelegben az uszoda mellett állították föl a hatalmas karácsonyfát. A konferenciateremben pedig osztogatták a tolmácgépeket, és ami két nap alatt e teremben történt, az mégiscsak hitet ad arra nézve, mégsem bolondság néha egymástól igencsak távol élő embereknek leülni és szót váltani.

A konferencia hivatalosan az Európai Unió kezdeményezésére jött létre, angolul Asia-Europe Meeting címmel „A kulturális sokszínűség és kifejezés megőrzése és támogatása: ázsiai és európai tapasztalatok cseréje”

alcímmel. Az UNESCO kulturális sokszínűségről szóló koalíciójának sikerén felbuzdulva úgy gondolták a szervezők, elérkezett az idő a tapasztalatok cseréjére, a lehetőségek felkutatására. Ezt a bizonyos UNESCO kezdeményezést már eddig is közel száz országban ratifikálták a parlamentek. Így történt ez Magyarországon is, de maga az Európai Unió Parlamentje is ratifikálta. Hanoiban ez az egyre több helyen törvénybe iktatott kulturális alapvetés aprópénzre váltása kezdődött meg. Rangos előadók érkeztek, mindkét világrészből köztük az ENSZ, az UNESCO, az EU vezető tisztviselői, sok ázsiai ország kormányának, kontinentális és nemzetközi szervezeteknek magas rangú képviselői.

Senki nem mondta ki, de az volt az érzésem, hogy ez a találkozó törlesztés és elégtétel is. Törlesztés az európaiak részéről és elégtétel sok ázsiai számára. Évszázadokon át Európából többnyire azért mentek Ázsiába, hogy ott katonai erővel országokat tegyenek gyarmattá. A helyiek kultúrája többnyire csak egzotikumot jelentett nekik, míg az európai kultúrát rendszerint leplezetlen arroganciával erőltették a helyiekre. Hogy mégis lett haszna ennek a sajátos együttélésnek, az nem elsősorban az európaiak jó szándékán múlt. Hasznos és jó örökség például Indiában a sok száz nép és törzs közötti

nyelvi híd az angol, vagy a jól kiépített vasúthálózat, de hát a brit birodalom talán mégsem emberjósági indítékból hagyományozta ezt volt gyarmatára. Vagy ha vendéglátónk, vagyis Vietnám közeli és régimúlt történetét futjuk át, bizony sokszor önti azt el vér, és nem egyszer európai kéztől. És íme: ott ültünk a konferenciateremben a legnagyobb barátsággal, és arról cseréltünk eszmét, miért hasznos, ha tiszteletben tartjuk egymás kultúráját, és miért hasznos, ha meg is akarjuk ismerni azt.

Nem egyszer akadémiai székfoglalónak is beillő előadások hangzottak el. Például Kisoo Kim a dél-koreai Sejong Intézet professzorától, aki szerint annak idején Japán az amerikai kapitalizmust próbálta eltanulni, Kína egy darabig a szovjet módszerrel kísérletezett, és lám pénzügyi krízis ide vagy oda, Ázsia mintha napjainkban saját útján kezdene megtanulni járni. Különösen igaznak tűnt ez a hipotézis Vietnámban, egy olyan országban, mely Kínához hasonlóan maga mögé tudta a szocializmus elsősorban hiányról szóló gazdaságát, és bár az egy párt megtartotta hatalmát és továbbra is kezében, ha kell a fegyver, manapság meg leginkább az engedélyező pecsét, a gazdaságot teljességgel szabadjára engedte. Így aztán a harminc éve luxusnak számító kerékpárok helyett Vespa, Yamaha, és Piaggio robogók tízezrei száguldoznak Hanoi utcáin, versenyre kelve a legújabb luxusterepjárókkal és limuzinokkal. Az emberek jól öltözöttek az üzletek tele árucikkkel, és ami a legszembetűnőbb volt számomra az első perctől az utolsóig: végtelenül kedvesek az idegennel. Hozzátehetem azok után is, amit fentebb írtam az európaiak kétes ázsiai kalandozásairól.

Épp kinntartózkodásomkor tartott sajtótájékoztatót a magyar követség, ahol az egyik legnagyobb gazdasági elemző világcég regionális igazgatója – ő is magyar ember – jelentette ki, meggyőződése, hogy néhány évtizeden belül Vietnám lesz Ázsia vezető

gazdasági hatalma. Ha üzletember lennék, máris céget alapítanék, hogy velük üzletelhessek. Nemcsak azért, mert legendás szívósságuk és szorgalmuk mellett kitűnő üzleti érzékükről is napra nap tanúskodnak, hanem mert jó befektetés egy a prosperitás útján száguldó országgal üzletelni. Nos, Xavier Troussard az Európai Bizottság Oktatási és Kulturális Főigazgatóságának főosztályvezetője előadásában egyrészt azokról a lehetőségekről beszélt, melyek az ázsiaiakat várják kontinensünkön, másrészt arra buzdított bennünket, európaiakat, építsünk ki minél több kapcsolatot ázsiai kollégáinkkal.

Jómagam, felvértelve az Európai Előadóművészeti Liga (PEARLE) tapasztalataival, örömmel adhattam számot olyan együttműködésekről, mint például egy sarkkörön túli svéd operaház és a Hanoi Állami Opera együttműködése. A *Così fan tutte* előadását hozták közösen tető alá, és adták elő nemcsak Svédországban, de Vietnám sok városában is. Ráadásul, minthogy a *Così*... lényegében a csapodárságról szól, hát egybekötötték az előadásokat az AIDS-szel kapcsolatos felvilágosító munkával is. Örömmel adhattam számot olyan európai együttműködésekről, mint az EU által finanszírozott színházi szakmai képzés rendszere, az egymást információval és csereprodukcióval segítő Opera-Európa hálózat, az „Európa Szívében” elnevezésű öt közép-európai zenekart érintő hároméves együttműködés, a ClassicLive élő internetes koncertközvetítő hálózat, és még sok-sok olyan az együttműködésen alapuló sikeres projekt, melyek nyitva állnak Ázsia számára is. Kollégákkal, szakemberekkel beszélgetve egyre világosabbá vált, hogy a hagyományos, akár kormányközi megállapodáson nyugvó, akár tisztán kereskedelmi alapú turnézgatásnak – a régi formájában legalábbis – kezd vége szakadni. Helyébe az együttműködés léphet, hiszen senki nem láthatja a nemrég nyakunkba zuhant gazdasági válság végét, de az emberi együttműködés örök. Sokkal nagyobb kedvvel

látja vendégül egy-egy ország, város, vagy intézmény a messziről jött színházat, táncegyüttest, vagy zenekart, ha tudja, hogy az ő büszkeségeik viszontlátogatják majd a vendégeket. Az afféle izgalmas projektek, mint a svéd-vietnámi Mozart operaelőadás meg aztán különösen nagy öröm mindkét fél részére, finanszírozásban pedig könnyebben megszervezhető, mint a hagyományos vendégjáték.

Sean Doyle az Európai Unió vietnámi nagykövete örömmel adott arról számot, hogy az ASEM kulturális miniszterei kifejezték szándékukat, hogy a mostanihoz hasonló, az ázsiai és európai emberek kulturális sokszínűségét és közeledését elősegítő folyamatok csúcstalálkozó keretén belül beszéljék meg. Megható volt sokat szenvedett országok, mint Vietnám, Laosz, Banglades kultúráért elkötelezett szakembereit, tisztségviselőit, kormányzati hivatalnokait, arról hallani, hogy országaik felemelkedésének kulcsa a nagyvilág kultúrájának befogadása és saját kultúrájuk megőrzése. Azt pedig nekünk magyaroknak furcsa hallani, hogy egy-egy ország képviselői mind például Indonézia, Malajzia, Vietnám, Kína képviselői arról beszélnek, hogy országaikban 43, 98, vagy akár 110 különféle etnikum él. Különféle nyelvvél, identitással és kultúrával. A kulturális sokszínűség tehát nem csak globális dimenziókat sejtet, hanem egy-egy ország problémája, avagy éppen büszkesége lehet. Hanoi óvárosának egyik szegletében található a páratlan vízi bábszínház. Az ördögi ügyességű bábosok páratlan jeleneteket varázsoltak elénk, majd az ország kulturális minisztere adott fogadást. Fehér-, barna-, sárgabőrű emberek a legnagyobb barátságban hallgatták a főtisztviselő szavait arról, hogy Vietnám mennyit tanul a nagyvilágtól és bízik abban, hogy Vietnám is tud mit adni a nagyvilágnak. Bűvös-bájos muzsika szólalt meg ősi hangszereken, bűvös-bájos lányok énekeltek és táncoltak kecsesen, mi pedig fehér-, barna- és sárgabőrű emberek ittuk a jóféle fehér és vörös francia borokat (lám ez is gyarmati hagyomány!), ettük a pompás étkeket, és nagyon örültünk annak, hogy sokszínűek vagyunk azon az estén bőrünkben és kultúránkban egyaránt. Hazatérve Ferihegyen már nem érintett a sztrájk, de arra gondoltam, ha megint kiküldene Hanoi-ba az Európai Unió, hát én megint csak kívánnám a soromat. Még ha sztrájk lenne is. Azóta gyakran jut eszembe híres film címe: „Jó reggelt Vietnám!” Csakhogy ők már úgy tűnik, felébredtek. Hát akkor: Jó reggelt Európa!”

Kovács Géza